

ДАНИ ПРО АВТОРА

Ріппа Марія Богданівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Університет державної фіскальної служби України
e-mail: rippa_mary@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Риппа Мария Богдановна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов,
Университет государственной налоговой службы Украины
e-mail: rippa_mary@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Rippa Marija Bogdanivna, Ph.D. in Economic, Associate Professor
The University of State Fiscal Service of Ukraine
e-mail: rippa_mary@ukr.net

УДК 339.7

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-38-145-153>

**ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ:
ПЕРЕДУМОВИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

**Тропіна В.Б.,
Євтушенко Н.М.**

Актуальність теми дослідження. Стратегія соціально-економічного розвитку України декларує європейський вибір держави. Відповідно, актуальними є дослідження процесів інтеграції України до світового фінансового простору та його регіональних підсистем з метою визначення стратегічних напрямів економічної політики країни з урахуванням новітніх тенденцій розвитку світової фінансової системи.

Постановка проблеми. З прискоренням фінансової глобалізації її вплив на економіку країн та її фінансову складову суттєво змінюється та посилюється, процеси інтеграції до світового фінансового простору стають незворотними, а їхній вплив на національні економіки – суперечливим, що потребує подальших наукових досліджень теоретичних та прикладних аспектів інтеграції України до міжнародної фінансової системи та її регіональної європейської підсистеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика впливу глобалізації на фінансові системи країн, наслідки інтеграції економіки України та її фінансової складової до глобального економічного простору та його регіональних підсистем є на сьогодні доволі поширеною в наукових дослідженнях. Це роботи відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: Рагхурама Г. Раджана, Д. Лук'яненка, З. Луцишин, О. Мозгового, Л. Петкової, О. Рогача, К. Рогоффа, Я. Столярчук, Н. Стукало та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Зазначені вище питання актуалізуються у зв'язку з прискоренням фінансової глобалізації та європейським вибором України, який вимагає розв'язання низки конкретних завдань, пов'язаних з інтеграцією України до світового фінансового простору.

Постановка завдання, мети дослідження. Завданням дослідження є аналіз новітніх тенденцій розвитку світової фінансової системи для обґрунтування умов і основних напрямів інтеграції країни до європейського фінансового простору. Метою дослідження є визначення основних напрямів фінансової євроінтеграційної політики України.

Метод або методологія проведення дослідження. У статті застосовано сукупність методів наукового дослідження: системного підходу, статистичного аналізу, структурування, аналізу та синтезу та ін.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Визначено вплив фінансової глобалізації на розвиток фінансової системи України та обґрунтовано умови і основні напрями інтеграції країни до європейського фінансового простору. Доведено переваги секторальної інтеграції України у фінансовій сфері.

Галузь застосування результатів. Результати цього дослідження можуть бути застосовані в процесі формування та реалізації фінансової євроінтеграційної політики України.

Висновки відповідно до статті. З прискоренням фінансової глобалізації її вплив на економіку країн та її фінансову складову суттєво змінюється та посилюється. Відповідно, для України актуальним є моніторинг новітніх тенденцій розвитку глобальної економіки, світової фінансової системи та її регіональних підсистем у контексті завдань щодо поглиблення інтеграції країни до європейського фінансового простору. У статті визначено стратегічні пріоритети реформування фінансової системи України та ефективного коригування фінансової євроінтеграційної політики держави.

Ключові слова: фінансова глобалізація, європейський фінансовий простір, фінансова система України, глобалізація, інтеграція, фінансова євроінтеграційна політика

ИНТЕГРАЦИЯ УКРАИНЫ В ЕВРОПЕЙСКОЕ ФИНАНСОВОЕ ПРОСТРАНСТВО: ПРЕДПОСЫЛКИ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ

Тропина В.Б.,
Евтушенко Н.Н.

Актуальность темы исследования. Стратегия социально-экономического развития Украины декларирует европейский выбор государства. Соответственно, актуальными являются исследования процессов интеграции Украины в мировое финансовое пространство и его региональные подсистемы с целью определения стратегических направлений экономической политики страны с учетом новейших тенденций развития мировой финансовой системы.

Постановка проблемы. С ускорением финансовой глобализации ее влияние на экономику страны и ее финансовую составляющую существенно меняется и усиливается, процессы интеграции в мировое финансовое пространство становятся необратимыми, а их влияние на национальные экономики – противоречивым. Это требует дальнейших научных исследований теоретических и прикладных аспектов интеграции Украины в международную финансовую систему и ее европейскую региональную подсистему.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблематика влияния глобализации на финансовые системы стран, последствия интеграции экономики Украины и ее финансовой составляющей в глобальное экономическое пространство и его региональные подсистемы является сегодня довольно распространенной в научных исследованиях. Это работы известных отечественных и зарубежных ученых: Рагхурама Г. Раджана, Д. Лукьяненко, З. Луцишин, А. Мозгового, Л. Петковой, А. Рогача, К. Рогоффа, Я. Столярчука, Н. Стукало и др.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Указанные выше вопросы актуализируются в связи с ускорением финансовой глобализации и европейским выбором Украины, который требует решения ряда конкретных задач, связанных с интеграцией Украины в мировое финансовое пространство.

Постановка задачи, цели исследования. Задачей исследования является анализ новейших тенденций развития мировой финансовой системы для обоснования условий и основных направлений интеграции страны в европейское финансовое пространство. Целью исследования является определение основных направлений финансовой евроинтеграционной политики Украины.

Метод или методология проведения исследования. В статье применена совокупность методов научного исследования: системного подхода, статистического анализа, структурирования, анализа и синтеза и др.

Изложение основного материала (результаты работы). Определено влияние финансовой глобализации на развитие финансовой системы Украины и обоснованы условия и основные направления интеграции страны в европейское финансовое пространство. Доказано преимущества секторальной интеграции Украины в финансовой сфере.

Область применения результатов. Результаты этого исследования могут быть применены в процессе формирования и реализации финансовой евроинтеграционной политики Украины.

Выводы в соответствии со статьей. С ускорением финансовой глобализации ее влияние на экономику стран и ее финансовую составляющую существенно меняется и усиливается. Соответственно, для Украины актуальным является мониторинг новейших тенденций развития глобальной экономики, мировой финансовой системы и ее региональных подсистем в контексте задач, связанных с углублением интеграции Украины в европейское финансовое пространство. В статье определены стратегические приоритеты реформирования финансовой системы Украины и эффективной корректировки финансовой евроинтеграционной политики государства.

Ключевые слова: финансовая глобализация, европейский финансовый пространство, финансовая система Украины, глобализация, интеграция, финансовая евроинтеграционная политика.

INTEGRATION OF UKRAINE TO THE EUROPEAN FINANCIAL SPACE: PREREQUISITES, PROBLEMS, PROSPECTS

Tropina V.B.,
Yevtushenko N.

Relevance of the research topic. The strategy of social and economic development of Ukraine declares the European choice of the state. Accordingly, it is relevant to study the processes of Ukraine's integration into the world financial space and its regional subsystems in order to determine the strategic directions of the country's economic policy, taking into account the latest trends in the development of the world market.

Formulation of the problem. With the acceleration of financial globalization, its impact on the country's economy and its financial component is substantially changing and intensifying, the processes of integration into the world financial space are becoming irreversible, and their impact on national economies is controversial, which requires further scientific research of the theoretical and applied aspects of integrating the financial system of Ukraine into European financial space.

Analysis of recent research and publications. The problem of the influence of globalization on the financial systems of countries, the consequences of integration of the Ukrainian economy and its financial component into

the global economic space and its regional subsystems is now quite widespread in scientific research. These are the works of famous scientists: Raghuram G. Rajan, D. Lukianenko, S. Lutsyshyn, A. Mozgovyi, L. Petkova, A. Rogach, K. Rogoff, J. Stolyarchuk, N. Stukalo, and others.

Selection of unexplored parts of the general problem. *At the same time, these issues are being updated in connection with the acceleration of financial globalization and the European choice of Ukraine, which requires the solution of a number of specific tasks related to the integration of Ukraine into the global financial space.*

Setting the task, the purpose of the study. *The objective of the study is to analyze the latest trends in the development of the world financial system to justify the conditions and the main directions of the country's integration into the European financial space. The purpose of the study is to determine the main directions of Ukraine's financial eurointegration policy.*

Method or methodology for conducting research. *The article uses a set of methods of scientific research: the system approach, statistical analysis, structuring, analysis and synthesis.*

Presentation of the main material (results of work). *The influence of financial globalization on the development of the financial system of Ukraine is determined and the conditions and main directions of the country's integration into the European financial space are justified. The advantages of sectoral integration of Ukraine in the financial sphere are proved.*

The field of application of results. *The results of this study can be applied in the process of forming and implementing the financial Eurointegration policy of Ukraine.*

Conclusions according to the article. *With the acceleration of financial globalization, its impact on the economies of the countries and their financial component is substantially changing and intensifying. Accordingly, it is relevant for Ukraine to monitor the latest trends in the development of the global economy, the world financial system and its regional subsystems to determine the strategic priorities for reforming the financial system of Ukraine and timely and effective adjustment of the state's financial eurointegration policy.*

Keywords: *financial globalization, European financial space, the financial system of Ukraine, globalization, integration, financial eurointegration policy*

JEL Classification E62, F01, F15

Актуальність теми дослідження. Формування глобального фінансового простору та його регіональних підсистем має закономірну природу, що обумовлено дією економічних законів. З прискоренням фінансової глобалізації її вплив на економіку країн та її фінансову складову суттєво змінюється та посилюється, процеси інтеграції до світового фінансового простору стають незворотними. Найбільш розвинутою регіональною підсистемою глобального фінансового простору є європейська. Стратегія соціально-економічного розвитку України чітко декларує європейський вибір держави. Відповідно, актуальними є дослідження процесів інтеграції України до світового фінансового простору та його регіональних підсистем з метою визначення стратегічних напрямів економічної політики країни з урахуванням новітніх тенденцій розвитку світового фінансового ринку.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Проблематика впливу глобалізації на фінансові системи країн, наслідки інтеграції економіки України та її фінансової складової до глобального економічного простору та його регіональних підсистем є на сьогодні доволі поширеною в наукових дослідженнях. Це роботи відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: Рагхурама Г. Раджана [1], Д. Лук'яненка [2], З. Луцишин [5], О. Мозгового [3], Л. Петкової [4], О. Рогача [5], К. Рогоффа [6], Я. Столярчук [7], Н. Стукало [8] та інших. Водночас ці питання актуалізуються у зв'язку з прискоренням фінансової глобалізації та європейським вибором України, який вимагає розв'язання низки конкретних завдань, пов'язаних з інтеграцією України до світового фінансового простору.

Метою дослідження є визначення основних напрямів розвитку фінансової системи України у структурі світового фінансового простору за умов посилення глобалізації, а також обґрунтування стратегічних напрямів.

Завдання дослідження: Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання: здійснити аналіз новітніх тенденцій розвитку світової фінансової системи та її регіональної європейської підсистеми; визначити вплив фінансової глобалізації на розвиток фінансової системи України та обґрунтувати умови і основні напрями інтеграції країни до європейського фінансового простору; довести переваги секторальної інтеграції України у фінансовій сфері та визначити її пріоритетні напрями.

Методи дослідження. У статті застосовано сукупність методів наукового дослідження, у тому числі системний та структурний методи – при визначенні сучасних закономірностей фінансової глобалізації; статистичний аналіз - для виявлення ступеню інкорпорації України у глобальну економіку. На основі системного підходу визначено внутрішні та зовнішні причини, що впливають на зміст інтеграційних процесів у сфері фінансових відносин. Методами структурування та синтезу обґрунтовано передумови та розроблено пропозиції щодо реформування фінансової системи України у контексті її інтеграції до світового фінансового простору.

Результати дослідження. У другій половині ХХ ст. фінансова інтеграція перетворилася в одну з найважливіших тенденцій розвитку світової фінансової системи. Наприкінці ХХ ст. глобалізація та конкуренція зумовили ситуацію, за якої можливості країн досягти економічного і соціального зростання наодинці, на індивідуальній основі, різко скоротилися. Не випадково регіональна інтеграція стала невід'ємною рисою останнього десятиріччя минулого століття.

Розвиток світових фінансових ринків веде до значної концентрації капіталів навколо світових фінансових центрів. Ця тенденція розширює можливості використання тимчасово вільних коштів в економіках тих країн, які мають гостру потребу в додатковому капіталі. Зовнішні позики капіталу широко використовуються країнами, що розвиваються, та країнами з перехідною економікою. Такі країни намагаються залучити капітал до своєї економіки шляхом продажу цінних паперів на внутрішніх і зовнішніх фінансових ринках, розміщення облігаційних позик за кордоном, одержання приватних, державних кредитів та фінансової допомоги з боку міжнародних організацій

Участь національних ринків грошей і капіталів в операціях світового ринку визначається такими чинниками:

- наявністю розвинутої кредитної системи та фондової біржі;
- місцем країни у світовій економічній системі господарства та її валютно-економічним станом;
- помірністю податкового тиску;
- пільговим валютним законодавством, що відкриває іноземним позичальникам доступ на національний ринок грошей та капіталів, а іноземним цінним паперам – до біржового котирування;
- вдалими географічним розташуванням;
- відносною стабільністю політичного режиму.

Однією з основних складових фінансової стратегії України є поглиблення її інтеграції в міжнародний фінансовий простір та його регіональні підсистеми, зокрема і першочергово (враховуючи європейський вибір країни), до фінансової системи Європейського Союзу.

Необхідність цього визначається двома чинниками:

по-перше, об'єктивними потребами в ресурсах. Без виходу на міжнародні фінансові ринки, без залучення прямих іноземних інвестицій (для України це можливо лише за умови підтримки ринкових реформ у країні міжнародними фінансовими організаціями) забезпечити стабільну динаміку економічного зростання буде надзвичайно складно;

по-друге, об'єктивними закономірностями розвитку сучасної економіки. В умовах її глобалізації подальший розвиток національної фінансової системи можливий тільки на основі інтеграційних процесів.

Політика ізоляціонізму і фінансової автаркії не тільки помилкова, вона просто неможлива. Як відзначають автори монографії «Глобалізація і безпека розвитку», сучасний світ характеризується широким використанням зарубіжних інвестицій та зовнішніх боргових запозичень поряд з внутрішніми джерелами фінансування. Фактично не залишилось країн, які б спирались виключно на власні можливості [9]. І це є логічним за умов глобалізації світогосподарських відносин та інтернаціоналізації фінансової сфери. Причому фінансова відкритість обов'язковим своїм аспектом повинна мати здатність країни брати участь в міжнародних кредитно-фінансових відносинах без негативних наслідків для макроекономічної стабільності держави.

Ключовим напрямом інтеграції України в міжнародну фінансову систему є розвиток її відносин із головними міжнародними фінансовими інституціями – МВФ і Світовим банком. Вони відіграють дедалі зростаючу роль у світі, сприяючи економічному розвитку окремих країн, забезпечуючи надходження в національні економіки значної частки кредитних та інвестиційних ресурсів. Саме від результатів співробітництва України з цими організаціями залежить характер і ефективність її інтеграції в міжнародну фінансову систему.

Стратегія економічного та соціального розвитку України шляхом європейської інтеграції передбачає адаптацію фінансової політики України до умов ЄС. Фінансово-політичний аспект їх взаємодії повинний сприяти розвитку приватного підприємництва, банківського сектора, страхової справи.

Основні напрями співпраці у фінансовій сфері між Україною та ЄС були викладені в Угоді про партнерство й співробітництво [10] та Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу [11]. Була розроблена робоча програма щодо дій обох сторін у різних сферах, в яких, як було зазначено, залишається низка недоліків, зокрема в банківській сфері України щодо стандартів бухгалтерського обліку, а також в секторі страхування. Було визначено конкретні шляхи реформування цих сфер.

Питання інтеграції у рамках європейських структур на сучасному етапі є ключовим у зовнішній політиці практично всіх країн Центрально-Східної Європи (ЦСЄ), оскільки кожна з них прагне досягти високого рівня економічного розвитку і сподівається на партнерську підтримку та сприяння з боку західноєвропейських сусідів. Україна в цій ситуації відіграє не останню роль, оскільки країнам ЦСЄ важливо зберегти не тільки цивілізовані стосунки, а й товарний обіг, численні економічні та культурні програми з Україною. Створення Європейського валютного союзу (ЄВС) об'єднало важливих західноєвропейських партнерів України, і тепер разом вони є одним із найбільших торгових партнерів України, найважливішим джерелом прямих іноземних інвестицій та інших потоків капіталу.

Закінчення дії у 2008 р. Угоди про партнерство та співробітництво між Євросоюзом і Україною стало поштовхом для старту перемовин стосовно укладання нової, «посиленої угоди», яка в результаті отримала назву «Угода про асоціацію між ЄС і Україною». Її парафування відбулося 30 березня 2012 р.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбулося в два етапи. 21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди. 27 червня 2014 р. в ході засідання Ради ЄС Президентом України та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів 28 держав – членів ЄС була підписана економічна частина Угоди. 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [12].

Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним Європейським Союзом. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції» і слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні. Передбачена Угодою поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС визначатиме правову базу для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, частково робочої сили між Україною та ЄС, а також регуляторного наближення, спрямованого на поступове входження економіки України до спільного ринку ЄС.

Формула економічної інтеграції передбачає створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС на основі чотирьох свобод (вільного руху товарів, капіталів, послуг і працівників), спрямованої на поступову інтеграцію України до внутрішнього ринку Євросоюзу. Угода про асоціацію та її торговельна частина, які передбачають широкомасштабну адаптацію законодавства України до законодавства ЄС, мають стати важливою передумовою не лише для подальшого відкриття ринків, але й для утвердження в Україні стабільного та привабливого бізнес-середовища.

Інтеграція України в міжнародний фінансовий простір та його регіональні підсистеми (зокрема і в першу чергу, фінансового простору Європейського Союзу) безпосередньо пов'язана з реструктуризацією її національної фінансової системи у цілому і державного фінансового господарства зокрема. Адже, з одного боку, інтеграційні процеси можливі за умови, якщо фінансові системи окремих країн побудовані на однакових засадах і функціонують на єдиних принципах. Без проведеної в Україні фінансової реструктуризації процес її інтеграції у світовий фінансовий простір був би неможливий. З іншого боку, одним із найважливіших напрямів фінансової реструктуризації є процес поступового інтегрування у світову фінансову систему. Результати в цьому напрямі є своєрідним критерієм якості трансформаційних процесів.

Проблема інтеграції України до європейського, а в перспективі – до світового фінансового простору є багатоплановою і передбачає вирішення цілої низки завдань.

По-перше, це трансформація національної фінансової системи, всі складові якої мають реально функціонувати на ринкових засадах. І фінанси підприємств, і податкова та бюджетна системи, і банки та небанківські фінансові інституції мають бути у цілому уніфікованими з міжнародними вимогами.

Зокрема, відповідно до статті 1 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони цілями асоціації, крім іншого, є запровадження умов для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС;

По-друге, це гармонізація українського фінансового законодавства з міжнародними критеріями і вимогами.

По-третє, важливим напрямом інтеграційних процесів є вихід на європейські фінансові ринки, який має забезпечити вільний рух капіталів. Тут важливі як інституційне забезпечення (розвинені банківська система, інституції фондового ринку, страхові компанії, з якими могли б і мали б бажання співпрацювати іноземні партнери), так і відповідний інвестиційний клімат у країні.

По-четверте, процес інтеграції до фінансового простору ЄС передбачає забезпечення міжнародних грошових потоків через систему міжнародних розрахунків. Адже яким би гармонізованим не було законодавство, як би не було розвинене інституційне забезпечення, без відпрацьованого механізму міжнародних розрахунків, його надійності і відповідних гарантій міжнародне економічне та фінансове співробітництво неможливе.

По-п'яте, вкрай необхідним є організаційне забезпечення, яке полягає у відповідній взаємодії з міжнародними фінансовими інституціями, що є головними ідеологами функціонування міжнародної фінансової системи. Членство в цих інституціях і співпраця з ними – це важливий чинник визнання тієї чи іншої країни міжнародною фінансовою спільнотою. Тільки за таких умов можлива повноцінна фінансова інтеграція.

Отже, інтеграція України в міжнародний фінансовий простір та його регіональні підсистеми передбачає вирішення як внутрішніх завдань трансформації її фінансової системи, так і завдань налагодження механізмів міжнародного фінансового співробітництва. За роки незалежності у сфері інтеграції України в міжнародну фінансову систему зроблено чимало. З 1992 р. Україна стала членом головних міжнародних фінансових організацій – Міжнародного валютного фонду (МВФ) і Міжнародного банку реконструкції і розвитку (МБРР), а також Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР). На даний час країна цілком інтегрувалася в міжнародну платіжну систему, забезпечуючи надійне і своєчасне проходження платежів. Створено дієву систему валютного регулювання з використанням ринкових механізмів курсоутворення. У червні поточного року прийнято Закон України «Про валюту і валютні операції»[13]. Цей документ повинен стати єдиним рамковим законодавчим актом, який дозволить здійснювати валютне регулювання і валютний нагляд у відповідності до європейських норм.

Серед іншого, прийняття цього Закону дозволить Україні перейти до нової ліберальної моделі валютного регулювання, поступове наближення до якої вона намагалася здійснювати протягом усього періоду своєї незалежності. Здійснювана раніше лібералізація тільки зовнішньоторговельних розрахунків конвертованості гривні не змогла забезпечити істотного збільшення зацікавленості нерезидентів у її накопиченні і не сприяла істотному зміцненню позицій національної валюти України в міжнародних розрахунках.

Закладений у Законі новий для України підхід до валютного регулювання є міжнародною практикою, згідно з якою країни з розвинутою економікою протягом останніх десятиліть цілеспрямовано лібералізували свої фінансові ринки (США, Великобританія, Франція). Крім того, прийняття нового законодавства в сфері регулювання валюти і забезпечення вільного руху капіталу є одним із зобов'язань України, передбачених угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Для входження України в міжнародний фінансовий простір важливе значення має внутрішня конвертованість національної грошової одиниці. Крім цього, активізації інтеграційних процесів у фінансовій сфері сприяють міжнародні договори у сфері оподаткування. На сьогодні між Україною та іншими іноземними державами діє більше 60 угод про уникнення подвійного оподаткування.

Усе це дає можливість стверджувати, що в цілому процес входження України в міжнародну фінансову систему відбувається досить динамічно і на сьогодні вона переходить до стадії відпрацювання механізмів співробітництва. Основою інтеграції стало створення системи міжнародних розрахунків, котра розглядається як основа міжнародних фінансів і забезпечує надійне функціонування міжнародної торгівлі і, відповідно, світової економіки.

Досліджуючи динаміку участі України в міжнародних потоках капіталу за роки економічного зростання, глобальної фінансово-економічної кризи та посткризового відновлення, зазначимо суттєвий вплив процесів глобалізації. Основні макроекономічні показники, що відображають рівень зовнішньоекономічної взаємодії України із зовнішнім світом, подано в табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка основних макроекономічних показників зовнішньоекономічної діяльності України, млн дол США*

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт фінансових послуг	476	312	248	338	222	191	83	74
Імпорт фінансових послуг	-1086	-955	-952	-1010	-800	-875	-561	-424
Сальдо фінансових послуг	-610	-643	-704	-672	-578	-684	-478	-350
ПІІ в Україну	5851	6034	5291	5462	2452	3764	4406	1871
Всього ПІІ в Україну,	45370	48198	51705	53704	40725	36154	37514	39144
ПІІ в Україну з країн ЄС	36969	39269	41132	41033	31047	26406	26099	27465
Приватні грошові перекази з-за кордону	5862	7019	7526	8537	6489	5154	5425	7265
Валовий зовнішній борг (ВЗБ)	117343	126236	135065	142079	126308	118729	113518	116578
Номінальний ВВП	136419	163160	175781	183310	131805	90615	93210	112154
ВЗБ/ВВП, %	86,0	77,4	76,8	77,5	95,8	131,0	121,8	103,9

Джерело: складено та розраховано за даними: <http://index.minfin.com.ua>; <http://bank.gov.ua>; <http://www.ukrstat.gov.ua>.

*Інформація 2014-2017 рр. наведена без урахування тимчасово окупованої території АРК, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Аналіз міжнародної економічної діяльності України за 2010–2017рр. свідчить про те, що Україна досить глибоко інкорпорована у світовий фінансовий простір та його європейську регіональну підсистему. Водночас, незважаючи на формування інституційних засад функціонування фінансового ринку в Україні за час ринкової трансформації, зростання кількості фінансових посередників, їх діяльність не набула достатнього рівня конкурентоспроможності для впевненого виходу на зовнішній ринок. Україна залишається нетто-імпортером фінансових послуг.

Суттєве значення для оцінки впливу глобалізації на економіку країни та її фінансову інфраструктуру має аналіз динаміки іноземних інвестицій, передусім, прямих. За весь період незалежності в економіку України станом на 31.12 2017 р. було вкладено близько 39,1 млрд дол США. При цьому, обсяг валового зовнішнього боргу країни склав 116,6 млрд дол США, що втричі більше за обсяг прямого іноземного інвестування.

Отже, стрімка лібералізація зовнішньоекономічної діяльності країни в період ринкової трансформації не призвела до автоматичного формування необхідних сприятливих передумов ефективного соціально-економічного розвитку, як і не дав можливості розвитку фінансової інфраструктури, яка б відповідала новітнім тенденціям фінансової глобалізації [4].

Інтеграція України до міжнародного фінансового простору та його європейської регіональної підсистеми є досить суперечливим процесом, Головне завдання економічної політики полягає у максимізації позитивних та мінімізації негативних наслідків інтеграції України до світового фінансового простору.

Реалізація завдань, пов'язаних з поглибленням інтеграції України до європейського фінансового простору повинна здійснюватися в умовах комплексного реформування економічної і фінансової сфери. Загалом пріоритетними напрямками ефективного інтеграції України до глобального фінансового середовища є:

- визнання визначальної ролі держави у процесі розвитку та стабілізації національної фінансової системи;
- основними статтями видатків з державного бюджету залишити видатки на фінансування оборони, сфери суспільних та соціальних послуг, освіти, науки, охорони здоров'я;
- пріоритетність фінансування розвитку людського капіталу;

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

- підтримка інноваційного розвитку галузей економіки шляхом зменшення податкових ставок, введення регресивних ставок оподаткування (наприклад, податок на прибуток підприємств). Це сприятиме не тільки розвитку підприємств, але й виведенню бізнесу з тіні та підвищенню надходжень до державного бюджету;

- впровадження нової концепції державного управління;
- забезпечення чіткої інституційної структури управління державними фінансами;
- децентралізація та посилення ролі місцевих органів фінансового управління та контролю;
- розвиток фінансових інституцій, у тому числі укрупнення банків, їх вихід на міжнародні ринки, допуск іноземних банків на національні ринки, підвищення конкуренції між банківськими інституціями, діяльність транснаціональних банків;

- формування постійно діючих державних механізмів з метою адаптації фінансового сектора України до зростаючої іноземної конкуренції, а також для стимулювання розвитку експорту фінансових послуг України. Адекватне бюджетне фінансування цих механізмів, законотворчої роботи у цьому напрямку.

- посилення ролі єдиної європейської валюти євро на території України;
- стимулювання розвитку нових фінансових інструментів кредитування (лізинг, факторинг, форфейтинг тощо), фондових інструментів (наприклад, міжнародних цінних паперів), інструментів управління ризиками (деривативи);

- розвиток фінансових ринків та їх поступова інтеграція до міжнародних фінансових ринків шляхом встановлення цивілізованих правил роботи, законодавчо- нормативного забезпечення;

- створення державної системи інформації з питань фінансової глобалізації, що допомагала б орієнтуватися учасникам фінансового ринку у правилах та нормах глобального фінансового ринку, у його можливостях та загрозах. Ця система має включати центри консультування та підготовки кадрів на місцях;

- відкрита приватизація державних активів.

Як було зазначено, реалізація завдань, пов'язаних з поглибленням інтеграції України до європейського фінансового простору, повинна здійснюватися шляхом комплексного реформування економічної і фінансової сфери, що є досить складним процесом в умовах політичної нестабільності в країні та високого ступеня вразливості її економіки від зовнішніх факторів. За таких умов, на нашу думку, певні переваги має так звана секторальна інтеграція у пріоритетних напрямках. Поки що на липневому 2018-го року саміт Україна – ЄС був схвалений механізм інтеграції у таких важливих сферах сучасного суспільного життя, як енергетичний та цифровий ринки, митна сфера, юстиція, свобода та безпека, Кінцевою метою дії цього механізму повинно стати приєднання до тих чи інших секторальних угод і конвенцій ЄС [14]. Механізм секторальної інтеграції, крім іншого, створює можливості для процедурної незворотності євроінтеграційних реформ. Адже він передбачає розробку взаємних зобов'язань щодо конкретних заходів, незалежно від того, які політичні сили перебувають у керівництва законодавчої або виконавчої влади. Вважаємо, що на сьогодні пріоритетними напрямами секторальної інтеграції у фінансовій сфері повинні стати ті, що визначені Президентом України, П. Порошенком на «Давоському економічному форумі» в 2015 році як основні стратегічні пріоритети вдосконалення державного регулювання фінансового ринку України, а саме:

- реформування системи державного регулювання фінансового ринку, її вдосконалення та уніфікація з провідними європейськими;

- створення прозорих методів та способів регулювання, що унеможливають спекуляції на фінансовому ринку;

- визначення чітких та зрозумілих «правил гри», що нададуть можливість приходу на український фінансовий ринок іноземних інвесторів;

- боротьба з корупцією та зловживаннями в органах державного регулювання.

Висновки. Таким чином, інтеграція України до міжнародного фінансового простору та його європейської регіональної підсистеми є досить суперечливим процесом, наслідками якого можуть бути як негативні, так і позитивні результати. Загрози, що несе в собі фінансова глобалізація, можуть відчувати як розвинені країни, так і країни, що розвиваються. Головне завдання економічної політики держави полягає у максимізації позитивних та мінімізації негативних наслідків інтеграції України до світового фінансового простору.

В Україні в умовах нестабільності політичного та економічного середовища основними результатами змін у фінансовій сфері в контексті інтеграції до світового економічного та фінансового простору стали: зростання залежності українського фінансового ринку від глобальних потоків капіталу із відповідним погіршенням показників національної безпеки та послабленням позицій в геополітичному просторі; посилення боргової залежності економіки від зовнішніх джерел фінансування як у державних фінансах, так і підприємницькому секторі, що за умов суттєвих обмежень дії факторів ендегенного економічного зростання призводить до пониження реального життєвого рівня населення та унеможлиблює перспективи стійкого довгострокового розвитку; підвищення небезпеки ланцюгової реакції поширення фінансово-економічних криз із подальшими втратами у реальному секторі економіки та обмеженням дії зовнішньоекономічних чинників для подальшого відновлення; вплив міжнародних фінансових інститутів на здійснення внутрішньої економічної політики, включно із соціально вразливими її складовими тощо.

Із врахуванням ключових тенденцій глобального розвитку важливими передумовами формування національного фінансового простору відповідно до європейських стандартів є: спрямування економічних реформ в країні на підвищення рівня і якості життя населення, стимулювання заощаджень і, як результат,

підвищення потенціалу розвитку фінансового сектора; посилення структурної стійкості бюджету за рахунок диверсифікації національного виробництва і експорту на основі критеріїв інноваційності, довгостроковості, конкурентоспроможності; для підвищення якості фінансової інфраструктури – дотримання виправданих та послідовних умов встановлення цін кредитного, валютного та інших ризиків фінансовими посередниками; поширення інформаційної прозорості здійснення фінансової діяльності, імплементація до нормативно-правової бази та запровадження в практику міжнародних стандартів надання фінансових послуг. Теоретичні і прикладні аспекти формування оптимального механізму реалізації зазначених завдань визначають перспективу подальших наукових розвідок у цьому напрямку.

Список використаних джерел

1. Raghuram G. Rajan. *Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy*. Princeton University Press, 2011, 280 p.
2. Лук'яненко Д. І., Поручник А. М та ін.. *Ресурси та моделі глобального економічного розвитку*; за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка та А. М. Поручника. Київ: КНЕУ, 2011. 703 с.
3. Мозговий О. М., Субочев О. В. *Міжнародні фінансові центри в умовах фінансової глобалізації*. Київ: КНЕУ, 2014. 370с.
4. Петкова Л. О. *Інтеграція України до світового фінансового простору в міжнародних співставленнях та макроекономічній динаміці // Фінансовий простір*. 2013. № 1 (9). С. 15-22.
5. Рогач О. І., Луцишин З. О. та ін. *Світові фінанси: сучасні тенденції та перспективи розвитку*. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2013. 351 с.
6. Kenneth S. Rogoff. *This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. Princeton University Press, 2009, 512 p.
7. Столярчук Я. М., Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М. *Глобальні фінансові дисбаланси і їх макроекономічні наслідки // Журнал європейської економіки*. 2010. Том 9 (№1). С. 73-92.
8. Стукало Н. В., Мозговий О. М. *Інтегративно-індексний метод оцінювання рівня фінансової глобалізації країн світу // Міжнародна економічна політика*. 2009. № 10/11. С. 5-32.
9. Білорус О. Г., Лук'яненко Д. Г та ін. *Глобалізація і безпека розвитку*. Київ: КНЕУ, 2001. 733 с.
10. *Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Міжнародний документ, Протокол від 14.06.1994 р.* URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012/.
11. *Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11.06.1998 № 615/98* URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/615/98/>
12. *Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода. Ратифіковано із заявою Законом від 16.09.2014 № 1678-VII.* URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/para2#n2/>
13. *Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII.* URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
14. *Саміт ЄС дає зелене світло секторальній інтеграції України.* URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/519815.html>

References

1. Raghuram G. Rajan. (2011). *Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy*. Princeton University Press, 2011, 280 p. [in English].
2. Luk'ianenko D. I., Poruchnyk A. M ta in. (2011). *Resursy ta modeli hlobalnoho ekonomichnoho rozvytku [Resources and models of global economic development]*, Kyiv: KNEU, 703 s. [in Ukrainian].
3. Mozghovyi O. M. & Subochev O. V. (2014). *Mizhnarodni finansovi tsentry v umovakh finansovoi hlobalizatsii [International financial centers in the conditions of financial globalization]*. Kyiv: KNEU, 370 s. [in Ukrainian].
4. Petkova L. O. (2013). *Intehratsiia Ukrainy do svitovoho finansovoho prostoru v mizhnarodnykh spivstavlenniakh ta makroekonomichnii dynamitsi [Integration of Ukraine into the world financial space in international comparisons and macroeconomic dynamics] // Finansovyi prostir – Financial space*. 1(9), S. 15-22. [in Ukrainian].
5. Rohach O. I., Lutsyshyn Z. O. ta in. (2013). *Svitovi finansy: suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku [World finances: current trends and prospects]*. Kyiv: Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka, 351 s. [in Ukrainian].
6. Kenneth S. Rogoff. (2009). *This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. Princeton University Press, 512 p. [in English].
7. Stoliarchuk Ya. M., Luk'ianenko D. H. & Poruchnyk A. M. (2010). *Hlobalni finansovi dysbalansy i yikh makroekonomichni naslidky [Global financial imbalances and their macroeconomic implications] // Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky – Journal of the European Economy*. 9 (№1). S. 73-92. [in Ukrainian].
8. Stukalo N. V. & Mozghovyi O. M. (2009). *Intehrativno-indeksnyi metod otsiniuvannia rivnia finansovoi hlobalizatsii krain svitu [Integrative-index method of estimating the level of financial globalization of the countries of the world] // Mizhnarodna ekonomichna polityka – International Economic Policy*. 10/11. S. 5-32. [in Ukrainian].
9. Bilorus O. H., Luk'ianenko D. H ta in. (2001). *Hlobalizatsiia i bezpeka rozvytku [Globalization and development security]*. Kyiv: KNEU, 733 s. [in Ukrainian].

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

10. *Uhoda pro partnerstvo i spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu i Yevropeiskymy Spivtovarystvamy ta yikh derzhavamy-chlenamy [Partnership and Co-operation Agreement between Ukraine and the European Communities and their member states]: Mizhnarodnyi dokument, Protokol vid 14.06.1994 r. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012/. [in Ukrainian].*

11. *Pro zatverdzhennia Stratehii intehratsii Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu [On Approval of the Strategy of Ukraine's Integration into the European Union]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11.06.1998 № 615/98. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/615/98/>. [in Ukrainian].*

12. *Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odnii storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [On ratification of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand]: Uhoda. Ratyfikovano iz zaiavoiu Zakonom vid 16.09.2014 № 1678-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/paran2#n2/>. [in Ukrainian].*

13. *Pro valiutu i valiutni operatsii [About currency and currency transactions]: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2473-19/>. [in Ukrainian].*

14. *Samit YeS dav zelene svitlo sektoralnii intehratsii Ukrainy [The EU summit gave a green light to the sectoral integration of Ukraine]. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/519815.html>. [in Ukrainian].*

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Тропіна Валентина Борисівна, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

e-mail: tropina@ukr.net

orcid.org/0000-0003-4148-3873

Researcher ID: G-8563-2014

Євтушенко Наталія Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

e-mail: ilata82@ukr.net

orcid.org/0000-0002-4752-6742

Researcher ID: 0040676

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Тропина Валентина Борисовна, доктор экономических наук, профессор кафедры финансов, банковского дела и страхования ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»

e-mail: tropina@ukr.net

Євтушенко Наталія Николаєвна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»

e-mail: ilata82@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHORS

Tropina Valentyna, Doctor of Economic Sciences, Professor
Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University
e-mail: tropina@ukr.net

Yevtushenko Natalia, PhD in Economics, Associate Professor
Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University
e-mail: ilata82@ukr.net

УДК 336.142.3

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-38-153-161>

ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СИСТЕМІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Чугунов О.І.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування бюджетів місцевого самоврядування у системі суспільного розвитку територіальних громад.

Метою дослідження є розкриття пріоритетних завдань бюджетної політики щодо удосконалення системи формування бюджетів місцевого самоврядування.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурний, порівняльний, факторний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.